

Bloom Taksonomisinin Öğretim Sürecinde Kullanılmasıyla İlgili Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri: Bir İçerik Analizi

Sedat MADEN¹
Şemsinur ARICI²

Özet

Bu araştırmada Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan lisansüstü tezler ile bu tezlerin araştırma yönelimlerini açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada belgesel tarama modeli ve doküman analizi ile veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmada veri kaynağı, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve Bloom taksonomisinin kullanımı ile ilgili olarak hazırlanan (2005 Ocak ayından 2022 Mart ayına kadar) yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Veriler analiz edilirken yayın sınıflama formu kullanılmış olup bu tezler, betimsel içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda, Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak 83 tezin yazıldığı görülmüş, ilgili tezlerden 80'inin yüksek lisans, 3'ünün de doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarında bu konuyla ilgili ilk tezlerin Gazi Üniversitesi öğrencileri tarafından yazıldığı görülmüştür. Yine konuyla ilgili en fazla sayıda tez Gazi Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi ve Dicle Üniversitesi gibi öncü üniversitelerin yanında 37 üniversitede daha tez yazılmıştır. Bunun yanında Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili en fazla sayıdaki tez ise 2021'de yazılmış olup 2017'den itibaren çalışma sayısı artmıştır. Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerde daha çok soruların, kazanımların, öğretim programlarının örneklem olarak tercih edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Bloom taksonomisi
öğretim süreci
lisansüstü tezler

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 10.09.2022

Kabul Tarihi: 16.09.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 29.12.2022

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1173577

¹ Prof. Dr., Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sedatmaden@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8024-8182

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi, semsinurarici@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7614-185X

Trends of Graduate Theses on the Use of Bloom's Taxonomy in the Teaching Process: A Content Analysis

Abstract

In this research, it is aimed to reveal the research orientations of the post graduate theses prepared on the use of Bloom's taxonomy in the teaching process. In the research, data were collected and analyzed with documentary scanning model and document analysis. In the research, the data source, master's and doctoral theses (from January 2005 to March 2022) in the National Thesis Center of the Council of Higher Education and prepared on the use of Bloom taxonomy were examined. While analyzing the data, the publication classification form was used and these theses were evaluated with descriptive content analysis. As a result of the research, it was seen that 83 theses were written about the use of Bloom's taxonomy in the teaching process, and it was determined that 80 of the related theses were master's and 3 were doctoral theses. It has been observed that the first theses on this subject in higher education institutions in Turkey were written by Gazi University students. Again, the highest number of theses on the subject were written in 37 universities besides the leading universities such as Gazi University, Atatürk University, Çanakkale Onsekiz Mart University and Dicle University. In addition, the largest number of theses on the use of Bloom taxonomy in the teaching process was written in 2021, and the number of studies has increased since 2017. It has been concluded that more questions, achievements and curricula are preferred as samples in theses about the use of Bloom's taxonomy in the teaching process.

Keywords

Bloom's taxonomy
teaching process
theses

About Article

Sending Date: 10.09.2022
Acceptance Date: 16.09.2022
Electronic Issue Date: 29.12.2022

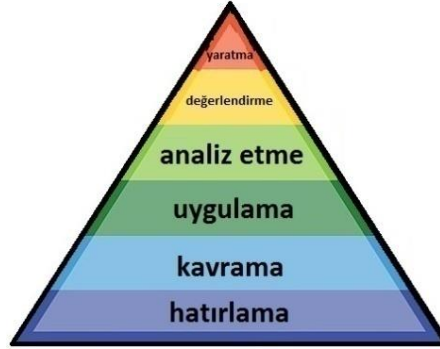
DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1173577

GİRİŞ

Eğitim, geçmiş ya da yaşantı sonucu bireyin hayatında meydana gelen olumlu değişiklikler olarak tanımlanmaktadır. Bireyde kalıcı izli davranış değişiklikler öğrenme olarak ifade edilirken iyi bir öğrenmenin olabilmesi için de eğitim ortamlarının, öğretim programlarının ve ders içeriklerinin nitelikli olacak şekilde hazırlanması gerekmektedir. Dünyanın kuruluşundan bugüne kadar nesillerini yetiştirmek isteyen bütün milletlerin bir eğitim/öğretim programları bulunmakta olup bu programlar yaşanan çağdaki gelişme ve değişimlerle güncellenmektedir. Ülkemizde de 2005 yılından itibaren öğretim programları yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmaktadır. Bununla birlikte ders işleme yöntem ve tekniklerinde de değişiklikler yapılmıştır. Geleneksel yöntemlerle yapılan derslerin yapılandırmacı yaklaşıma göre yapılması da bu değişikliklerden biridir. Öğretim programlarının hedeflerine ulaşabilmesi için seçilen içeriğe uygun, öğrenme-öğretme

yöntemleri belirlenmeli ve geliştirilmelidir. Çünkü her insan özeldir, farklı öğrenmektedir ve aynı ülkede yaşayan nesiller arasında da mutlaka farklılıklar bulunmaktadır. Eğitim içerikleri de bu farklılıkları en aza indirgeyecek şekilde sürekli olarak güncellenmekte ve bu içeriklerde bazı değişiklikler yapılmaktadır. Eğitimin gelişmesine katkı sağlayan önemli bilim insanlarının ortaya attıkları görüşler insanların ufkunu açmış ve öğretim programları bu görüşlere göre yeniden biçimlendirilmiştir. Gardner'in (1983) çoklu zekâ kuramı eğitim içeriklerinin çeşitlenmesini sağlamış, farklı şekillerde öğrenen öğrencilere göre içerikler hazırlanmasını gerekli kılmıştır. Bloom ise insanın öğrenmesinin temelinde zihinsel özelliklerinin olduğunu ve bu yeterliliklerle doğduğunu ifade etmektedir. Ona göre insanın sınırsız bir öğrenme yeterliliği vardır. Okullar bu yeterliliklerin ne kadar kullanılacağını belirlemektedirler. Dolayısıyla öğrencilere elverişli öğrenme ortamı sunulduğunda öğrenciler öğrenme alanlarındaki her şeyi kolaylıkla öğrenmektedirler. Çocukların birbirleriyle olan farklılıkları öğrenme miktarları ile ilgili olmayıp onların öğrenme biçimleri, güdülenme durumları ve hızlarıyla ilgilidir (Bloom, 1979).

Taksonomi, herhangi bir varlık ya da türün çeşitli özelliklere göre sınıflandırılmasıdır. Bloom taksonomisi öğrenme durumunu sınıflandırarak incelemektedir. Bloom taksonomisi aşağıda gösterilen “yaratma, değerlendirme, analiz etme, uygulama, kavrama ve hatırlama” aşamalarından oluşmaktadır (Bümen, 2010). Bloom taksonomisinin aşamaları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1: Bloom Taksonomisinin aşamaları

Benjamin Bloom tarafından 1956'da ortaya atılan, 2001'de revize edilen eğitsel hedeflerin taksonomisi, bir çalışmalar bütünü olup ülkemizde de kabul görmüş ve eğitimde kullanılmıştır. Günümüzde ise ülkemizde sınav soruları hazırlamada, müfredat programları ve kazanımları değerlendirmede yoğun olarak kullanılmaktadır. Çünkü Bloom taksonomisi öğrencilerin motivasyonlarını, öz düzenlemelerini ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca Bloom'un taksonomisi ölçeğinde üst sıralarda yer alan problem çözme becerilerini kullanmaya teşvik eden alıştırmaları içerebilen üst düzey düşünme becerilerine odaklanan materyal geliştirme alanında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (McBain, 2011). Bloom taksonomisinde esas olan öğrencilerin bilmeleri gereken bilgileri belirli bir düzene uygun olarak eğitsel hedef hâlinde aktarılmasıdır. Bilişsel süreçlere hatırlama, kavrama, uygulama, analiz etme, değerlendirme ve yaratma aşamalarında hazırlanan sorularla çeşitlilik kazandırılmaktadır. Bloom taksonomisi eğitimde

yaratıcı anlayışın geliştirilmesini ihmal etmektedir (Ormell, 2006). Bloom taksonomisinin okullarda etkili öğretimi, daha yüksek öğrenci öğrenimini ve başarısını artırıp muhtemel yüksek kaliteli sınavlar yazmaya elverişli bir bilgi birikimi oluşturmaktadır (Muhayimana, Kwizera, Nyirahabimana, 2022). Ayrıca mühendislik öğrencilerinin ders tasarımlarında Bloom taksonomisi kullanılmış ve öğrencilerin taksonominin altı düzeyinde (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve artan becerilerle değerlendirme)de gelişimsel olarak ilerledikleri tespit edilmiştir (Pappas, Pierrakos, Nagel, 2013). İlgili alanyazının incelemesinde Bloom taksonomisiyle ilgili farklı alanlarda çalışmaların yapıldığı ve bu çalışmaların çoğunlukla taksonominin tanımı, program geliştirme (Bümen, 2010; Çevik, 2010; Coşar, 2011), derslerde kullanımı (Birgin, 2016; Göksu, 2016;), farklı derslerde yapılan sınavlar veya merkezi sınav soruları (Dindar, 2006; Ayvaci ve Türkdoğan, 2010; Tolan, 2011), kitaplardaki etkinlikler, farklı derslerin öğretim programlarındaki kazanımlar (Gökler, 2012; Zorluoğlu, Kızılaslan ve Sözbilir, 2016; Dalak, 2015; Demir, 2015;) ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Ancak Bloom taksonomisinin eğitim-öğretimdeki yerine dair genel bir analizin yapılmadığı görülmüştür.

Bu araştırmada incelenen tezler bütünsel açıdan değerlendirilince ve ilgili tezlerin araştırma eğilim/yönelimlerini ortaya koyan çalışmaların yapılması gerektiği görülmüştür. Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili lisansüstü tezleri inceleyen bu araştırmanın alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan lisansüstü tezleri tespit edip bu tezlerin eğilimlerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmada aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- 1) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin türüne göre dağılımı nasıldır?
- 3) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- 4) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?
- 5) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan tezlerdeki araştırma yöntem ve desenlerinin dağılımı nasıldır?
- 6) Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin örneklem dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Belgesel tarama ve doküman incelemesinin kullanıldığı bu vb. araştırmalarda yazılı, görsel malzemenin toplanıp incelenmesi doküman incelemesi olarak adlandırılmakta olup

önemli olan araştırmayı yapanın niçin, neden, nasıl ve nerede arayacağını bilmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s.109). Dokümanların araştırmalar için etkili ve önemli bilgi kaynakları olduğunu belirten Karasar, doküman incelemesini genel tarama ve içerik analizi olarak incelendiğini ifade etmektedir. İçerik analizi belirli kurallara dayalı olarak kodlanan kelimelerinin kategorilerle özetlendiği sistematik ve yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s.259).

Veri Kaynağı

Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili 2022Mart ayına kadar, hazırlanmış olan lisansüstü tezler bu araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Bu çalışmada Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak 2005 yılından bugüne kadar 83 tezin hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu araştırmaların çoğunluğu sınav sorularının Bloom taksonomisine göre incelenmesi (Eş, 2005; Köğce, 2005; Topcu Sesli, 2007; Erman, 2008; Şenses, 2008; Üner, 2010; Kılıç, 2010; Tolan, 2011; Coşar, 2011; 2012; Güven, 2014; Oktay, 2015; Kala, 2015; Yakalı, 2016; Yılmaz, 2017; Dönmez, 2018; Güney, 2019; Vural, 2020, Kayacan, 2021 gibi) ile ilgilidir. Ayrıca bu tezlerin bir kısmı da ders kazanımlarıyla ilgili (Eroğlu, 2013; Demir, 2015; Arı, 2018; Yürekli, 2019; Özkaya, 2020; Dursun, 2021 gibi) olarak hazırlanmıştır. Bunun yanında öğretim programları (Sönmez, 2017; Karol, 2019; Özdemir, 2020 gibi) ile Bloom taksonomisini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır.

Veri Toplanması ve Analizi

YÖK tez veri tabanındaki tezler Sözbilir ve Kutu (2008) tarafından geliştirilen yayın sınıflama formu aracılığıyla incelenmiştir. İlgili form araştırmanın amaç ve alt problemlerine uygun bir biçimde düzenlenmiş olup bu formda veri kaynağının hazırlanma yılı, üniversite, tezin türü, alanı, kullanılan yöntem ve örneklem düzeyine yer verilmiştir. Sınıflama Formunun geçerliliği Türkçe eğitimi alanında uzman 4 bilim adamının görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Uzmanların görüşlerine göre hazırlanan formun kullanılmasına karar verilmiştir. Rastgele seçimi yapılan 10 lisansüstü tez taslak form kullanılarak incelenmiş ve formun güvenilirliğinin test edilmesi için 2 uzman arasındaki tutarlılığa (görüş birliği + görüş ayrılığı) bakılıp formun kullanılan verileri sınıflandırmak için yeterli olduğu tespit edilmiş ve veriler içerik analizi ile analiz edilerek süreçte değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan 83 tez incelenmiştir. Tamamının erişim izni olduğu tezler tüm alt başlıklarına göre analiz edilerek sayısallaştırılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tezlerin Yıllarına İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin hazırlanma yılları tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin hazırlanma yılları

Yıl	f
2005	2
2007	2
2008	3
2009	1
2010	3
2011	3
2012	2
2013	2
2014	2
2015	4
2016	9
2017	6
2018	6
2019	11
2020	8
2021	19
Toplam	83

Tablo 1'e göre Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili en fazla tez çalışması 2021 (f=19) yılında, en az ise 2009 (f=1) yılında yapılmıştır.

Tezlerin Türlerine İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin türleri Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin türleri

Tezin türü	f
Yüksek Lisans	80
Doktora	3
Toplam	83

Tablo 2'ye göre Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak 80 yüksek lisans, 3 de doktora tez çalışması yapılmıştır.

Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin yazıldığı üniversiteler tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin hazırlandığı üniversiteler

Sn	Üniversite	f
1	Gazi Üniversitesi	7
2	Atatürk Üniversitesi	5
3	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	5
4	Marmara Üniversitesi	5
5	Dicle Üniversitesi	4
6	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	4
7	Gaziantep Üniversitesi	4
8	Karadeniz Teknik Üniversitesi	4
9	Mersin Üniversitesi	4
10	Necmettin Erbakan Üniversitesi	4
11	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2
12	Ahi Evran Üniversitesi	2
13	Balıkesir Üniversitesi	2
14	Başkent Üniversitesi	2
15	İstanbul Aydın Üniversitesi	2

16	Kırıkkale Üniversitesi	2
17	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2
18	Sakarya Üniversitesi	2
19	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2
20	Yıldız Teknik Üniversitesi	2
21	İstanbul Aydın Üniversitesi	1
22	Adnan Menderes Üniversitesi	1
23	Akdeniz Üniversitesi	1
24	Amasya Üniversitesi	1
25	Bayburt Üniversitesi	1
26	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1
27	Bülent Ecevit Üniversitesi	1
28	Çankırı Karatekin Üniversitesi	1
29	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
30	Giresun Üniversitesi	1
31	İstanbul Üniversitesi	1
32	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1
33	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1
34	Muş Alparslan Üniversitesi	1
35	Siirt Üniversitesi	1
36	Trabzon Üniversitesi	1
37	Ufuk Üniversitesi	1
Toplam		83

Tablo 3'e göre Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin yazıldığı üniversitelerin başında Gazi Üniversitesi ($f=7$) gelmektedir. Atatürk Üniversitesi ($f=5$), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ($f=5$) ve Marmara Üniversitesi ($f=5$) ise bu konuda en fazla lisansüstü tez yazılan diğer üniversitelerdir.

Tezlerin Konu Alanlarına İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin konu alanları tablo 4'te gösterilmiştir:

Tablo 4: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin konu alanları

	Konu	f
<u>Türkçe</u>	21.Yüzyıl Becerileri-İki Dillilere Türkçe	1
	Etkinlik-Türkçe	2
	Fiiller-Türkçe	1
	Kazanım-Türkçe	2
	Soru-Türkçe	6
	Soru-Yabancılara Türkçe	4
	Öğretim Programı-Türkçe	1
	Öğretim Programı-Türkçenin YDOÖ	1
	Kazanım-Fen ve teknoloji/Fen Bilimleri	3
	Öğretim Programı-Fen ve Teknoloji/Fen Bilimleri	2
<u>Fen./fen bil.</u>	Probleme Davalı/Jigsaw-Fen ve Teknoloji/Fen Bilimleri	1
	Soru-Fen ve teknoloji/Fen Bilimleri	11
	Etkinlik-Matematik	1
	Soru-Geometri	1
<u>Mat./Geometri</u>	Soru-Matematik	10
	Tezler-Geometri	1
	Kazanım-İngilizce	1
<u>İngilizce</u>	Soru-İngilizce	3
	Öğretim Programı-Fizik	1
<u>Fizik</u>	Soru-Fizik	3
	Simülasyon-Biyoloji	1
<u>Biyoloji</u>	Soru-Biyoloji	2
	Öğretim Programı-Kimya	1
<u>Kimya</u>		

	Soru-Kimya	2
Sosyal	Kazanım-Sosyal Bilgiler	2
	Soru-Sosyal Bilgiler	7
Sınıf	Kazanım-Sınıf	1
	Sınav-İlköğretim	1
Kuran.	Kazanım-Kur'an-ı Kerim	1
Arapça	Soru-Arapça	1
Coğrafya	Soru-Coğrafya	1
Tarih	Soru-Tarih	3
Beden eğit.	Kazanım-Beden eğitimi	1
Okul öncesi	Kazanım-Okul öncesi	1
mühendislik	Problem Çözüm Süreci-Mühendislik	1
Bilg.	Web Tabanlı Sistem-Bilgisayar	1
	Toplam	83

Tablo 4 incelendiğinde, soruların Bloom taksonomisine göre incelenmesinde Fen ve teknoloji/Fen bilimleri ($f=11$) alanının en fazla çalışılan konu olduğu görülmektedir. Bunu Matematik ($f=10$), Sosyal bilgiler ($f=7$) ve Türkçe ($f=6$) dersinde Bloom taksonomisine göre soruların incelenmesi takip etmektedir. Ayrıca kazanımların, öğretim programlarının, öğretim yöntem ve teknikleri ile etkinliklerin Bloom taksonomisine göre incelenmesi ise diğer tezlerin araştırma konularındandır.

Tezlerin Araştırma Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan tezlerin araştırma yöntem ve desenleri tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin araştırma yöntem ve desenleri

Yöntem-Desen					
Nitel	f	Nicel	f	Karma	f
Durum çalışması	8	Doküman analizi	41	Karma yöntem	3
İçerik analizi	8	Betimsel - Tarama modeli	10	Doküman analizi ve Görüşme	1
Eylem araştırması	1	Tarama modeli	9		
		Deneme modeli	3		

Tablo 5'e göre Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin araştırma yöntem ve desenleri incelendiğinde bu lisansüstü tezlerin yaklaşık yarısının ($f=41$) doküman analizi, bir kısmının tarama modeli ($f=9$), bir kısmının durum çalışması ($f=8$), kullanılarak hazırlandığı görülmüştür. Diğer araştırmalarda ise görüşme, genel tarama, ilişkisel tarama deneme modeli, karma yöntem ve ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır.

Tezlerin Örneklem Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak hazırlanan tezlerin örneklem türleri tablo 6'da gösterilmiştir:

Tablo 6: Bloom taksonomisiyle ilgili tezlerin örneklem özellikleri

Örneklem türü	f
Öğrenci	13
Öğretmen	13
Okul	9
Soru	26
Kazanım	13
Kitap	13
Program	7
Etkinlik	3

Tablo 6'ya göre Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin örneklem türlerinin toplam dağılımı incelendiğinde öğrencilerin örneklem olarak soruların ($f=26$), öğretmenlerin ($f=13$), öğrencilerin ($f=13$), kazanımların ($f=13$), kitapların ($f=13$), okulun ($f=9$) programların ($f=7$) ve etkinliklerin ($f=3$) örneklem olarak alındığı tezlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili olarak yazılan lisansüstü tezler çeşitli özelliklerine göre analiz edilmiş, bu tezlerin araştırma eğilimlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili en fazla tez çalışması 2021 ($f=19$) yılında, en az ise 2009 ($f=1$) yılında yapılmıştır. Bu tezlerden 80'i yüksek lisans, 3'ü de doktora tez çalışmasıdır.
- İlgili lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversitelerin başında Gazi Üniversitesi ($f=7$) gelmektedir. Atatürk Üniversitesi ($f=5$), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ($f=5$) ve Marmara Üniversitesi ($f=5$) ise bu konuda en fazla lisansüstü tez yazılan diğer üniversitelerdir.
- Soruların Bloom taksonomisine göre incelenmesinde Fen ve teknoloji/Fen bilimleri ($f=11$) alanının en fazla çalışılan konu olduğu görülmektedir. Bunu Matematik ($f=10$), Sosyal bilgiler ($f=7$) ve Türkçe ($f=6$) dersinde Bloom taksonomisine göre soruların incelenmesi takip etmektedir.
- Ayrıca kazanımların, öğretim programlarının, öğretim yöntem ve teknikleri ile etkinliklerin Bloom taksonomisine göre incelenmesi ise diğer tezlerin araştırma konularındandır.
- Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin araştırma yöntem ve desenleri incelendiğinde bu lisansüstü tezlerin yaklaşık yarısında ($f=41$) doküman analizi, bir kısmında betimsel tarama modeli ($f=10$), bir kısmında durum çalışması ($f=8$), bir kısmında ise tarama modeli ve içerik analizi kullanılmıştır. Diğer çalışmalarda ise görüşme, genel tarama, ilişkisel tarama deneme modeli, karma yöntem ve öntest-sontest kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Ayrıca bu tezlerin örneklem türleri incelendiğinde ise bu tezlerde örneklem olarak çoğunlukla ilgili

alandaki yapılan sınav sorularının, öğretim programlarının kazanımlarının, ders kitaplarının, belli sayıdaki öğretmen ve öğrencilerin seçildiği tespit edilmiştir.

Bu araştırma Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların eğilimlerini ortaya koymasından önemlidir. Bloom taksonomisine göre soruları yanıtlayan öğrencilerin soruları öznel bir biçimde cevaplandırdıklarını belirten Şeker (2010), bilişsel alan taksonomisi ile ilgili çalışmaların devam edeceğini ifade ederken bu çalışmaların günümüzde de yapıyor olmasının taksonominin önemini ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Okullarda daha etkili bir öğretim imkânı sunulması için öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının Bloom taksonomisini bilip kullanmaları da önem taşımaktadır. Eyüp (2012) Türkçe öğretmeni adaylarının Bloom taksonomisine göre soru hazırlamadıklarını vurgularken; Akbulut Taş ve Karabay Turan (2020) öğretmen adaylarının analiz becerilerinin desteklenmesi amacıyla öğretim planı hazırlarken ya da uygulama yaparken sadece bilişsel süreçlere ek olarak bilgi türlerine de değinilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ders kitaplarındaki etkinlikler yenilenen Bloom taksonomisinin boyutları açısından dengeli bir dağılım göstermemekte olup sorunun çözümü için Millî Eğitim Bakanlığının kitap hazırlama komisyonlarına görev düşmektedir (Ulum, 2019). Ayrıca dinleme/izleme becerisine yönelik olarak hazırlanan soruların bilişsel basamaklara göre dengeli bir dağılım göstermediği, sınıf düzeyleri ile bilişsel beceri basamakları arasında hiyerarşik bir ilişki olmadığı (Kaplan, 2021) çeşitli araştırmalarda ulaşılan sonuçlardandır. Yine Türkçe derslerinde verilen dilbilgisi konularında da dengeli bir dağılım yapılmasına dikkat edilmelidir. "Uygulama" basamağında dilbilgisi kazanım ve sorularına daha fazla yer verilmesi dilbilgisi öğretiminin etkililiğini artıracaktır (Eroğlu ve Kuzu, 2014). Bloom taksonomisi ile ilgili çalışmalar belli bir boyutta (ölçme-değerlendirme süreçleri) toplanmış olup diğer boyutlarda (bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanların incelenmesi, program geliştirme süreci, eğitim-öğretim etkinliklerini düzenleme ve materyal geliştirme süreci, düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirme vb.) eksiklikler bulunmaktadır (Beyreli ve Sönmez, 2017). Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar 2005-2022 yılları arasında yapılan araştırmaların eksikliklerini de ortaya koymaktadır. Araştırmada ulaşılan tezlerin tamamına yakınının yüksek lisans tezi olduğu görülmüş, bu tezlerin çoğunluğunun belli üniversitelerce yaptırıldığı, belirli sayıda örneklem ve çalışma materyallerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada Bloom taksonomisinin öğretim sürecinde kullanılmasıyla ilgili tezlerin belirli ders, yöntem, program ve soru sayılarını içermesi araştırmacıları sınırlandırmıştır. Dolayısıyla araştırmaların eksik yönleri bulunmaktadır. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Sadece belli üniversitelerde değil, üniversitelerin tamamında Bloom taksonomisiyle ilgili araştırmalar yapılabilir.
- Fen ve Teknoloji/Fen bilimleri, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleriyle ilgili çalışmalar diğer ders/branşlarda da yapılabilir.

- Kazanımlar, öğretim programları, öğretim yöntem ve teknikleri ile etkinlikler arasında kalan araştırmalar diğer beceri ya da konularda da yapılabilir.
- Araştırmalarda sadece belli yöntem/desenlerin kullanılmasının yanında uygulamaya yönelik çalışmaların da yapılması gerekmektedir.
- Örneklem olarak çoğunlukla tercih edilen ilgili alanda yapılan sınav soruları, öğretim programlarının kazanımları, ders kitapları, belli sayıdaki öğretmen ve öğrencilerin yanında örneklemelerin genişletilmesi önerilebilir.
- Bloom taksonomisine göre ders içerikleri, ders sunumları hazırlanıp akademik başarıya etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ayvacı, H. Ş., & Türkdoğan, A. (2010). Yeniden yapılandırılan Bloom taksonomisine göre fen ve teknoloji dersi yazılı sorularının incelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 13-25.
- Beyreli, L., & Sönmez, H. (2017). Research issues focused on studies concerning Bloom taxonomy and the revised Bloom taxonomy in Turkey. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(2), 213-229.
- Birgin, O. (2016). Bloom taksonomisi. E. Bingölbali, S. Arslan, & İ. Ö. Zembat (Ed.), *Matematik eğitiminde teoriler içinde* ss. 839-860. Pegem Akademi.
- Bloom, . S. (1979). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme* (Çev. D. A. Özçelik). MEB Basımevi.
- Bloom Taxonomi. (n.d.) wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Bloom%27s_taxonomy
Erişim tarihi: 20/05/2022
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Bloom%27s_Revised_Taxonomy.jpg
- Bümen, N. T. (2010). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Coşar, Y. (2011). *İlköğretim altıncı sınıf matematik dersi çalışma kitabındaki soruların kapsam geçerlik ve yenilenmiş Bloom taksonomisinin bilişsel süreç boyutuna göre analizi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çevik, Ş. (2010). Ortaöğretim 9. 10 ve 11. sınıf fizik ders kitaplarında bulunan fizik soruları ile 2000-2008 yıllarında ÖSS'de sorulan fizik sorularının Bloom taksonomisi açısından incelenmesi ve karşılaştırılması. (Yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Dalak, O. (2015). TEOG sınav soruları ile 8. sınıf öğretim programlarındaki ilgili kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

- Demir, P. (2015). Yenilenmiş Bloom taksonomisi'ne göre 2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlar ve seviye belirleme sınav soruları. (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Dindar, H., & Demir, M. (2006). Beşinci sınıf öğretmenlerinin fen bilgisi dersi sınav sorularının Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 87-96.
- Dönmez, H. (2018). *Olimpiyat geometri soruları ile LYS geometri sorularının Bloom taksonomisi ile karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Eroğlu, D., & Kuzu, T. S. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarının ve sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 1(1), 72-80.
- Eş, H. (2005). Liselere giriş sınavları fen bilgisi sorunları ile ilköğretim fen bilgisi dersi sınav sorularının Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eyüp, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının hazırladığı soruların yeniden yapılandırılan Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 965-982.
- Gardner, H. (1983). *The theory of multiple intelligences*. Heinemann.
- Gökler, Z. S. (2012). İlköğretim İngilizce dersi hedefleri kazanımları SBS soruları ve yazılı sınav sorularının yeni Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Göksu, İ. (2016). Yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel öğrenme sürecinin web tabanlı uzman sistemle değerlendirilmesi (destekleyici eğitim uygulaması). (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güven, Ç. (2014). 6, 7, 8. sınıflar fen ve teknoloji dersi öğretim programındaki soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.
- Güney, E. Z. (2019). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında bulunan metin altı soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre analizi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Erman, E. (2008). 2003-2006 yılları arasında yapılan ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçme sınavında yer alan tarih bilimi sorularının Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kala, A. (2015). KPSS Biyoloji alan bilgisi sorularının alan bilgisi yeterlikleri çerçevesinde Yenilenmiş Bloom Taksonomisi ile analizi: 2013 yılı örneği (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kaplan, K. (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(1).
- Kayacan, F. (2021). 6. Sınıf Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan soruların revize edilmiş bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kılıç, D. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konuları ile ilgili soru sorma becerilerinin bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Köğçe, D. (2005). ÖSS sınavı matematik soruları ile liselerde sorulan yazılı sınav sorularının Bloom Taksonomisine göre karşılaştırılması (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- McBain, R. (2011). How high can students think? A study of students' cognitive levels using bloom's taxonomy in social studies. *Online Submission*. ERIC - ED524386 - How High Can Students Think? A Study of Students' Cognitive Levels Using Bloom's Taxonomy in Social Studies, Online Submission, 2011-Sep
- Muhayimana, T., Kwizera, L., & Nyirahabimana, M. R. (2022). Using Bloom's taxonomy to evaluate the cognitive levels of Primary Leaving English Exam questions in Rwandan schools. *Curriculum Perspectives*, 1-13.
- Oktay, M. R. (2015). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metin altı sorularının Bloom taksonomisindeki bilişsel düzeyler açısından incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ormell, C. P. (2006). Bloom's taxonomy and the objectives of education. *Educational Research*, 17(1), 3-18.
- Pappas, E., Pierrakos, O., & Nagel, R. (2013). Using Bloom's Taxonomy to teach sustainability in multiple contexts. *Journal of Cleaner Production*, 48, 54-64.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şeker, H. (2010). Bloom'un Taksonomisinden, Bilişsel Süreç Boyutlarının Sınıflandırmasına Doğru Revize Edilen Taksonomi Üzerine. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 39.
- Şenses, A. (2008). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki soruların kapsamgeçerlik ve Bloom taksonomisi'ne göre analizi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Taş, M. A., & Turan, A. K. (2020). Öğretmen adaylarının öğretim amaçlarını yenilenen Bloom taksonomisine göre analiz etme becerilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 594-612.

- Tolan, Y. (2011). Seviye belirleme sınavı (sbs) sorularının fen ve teknoloji dersi öğretim programına uygunluğu ve Bloom taksonomisine göre incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Topçu Sesli, A. (2007). Biyoloji Öğretmenlerinin Yazılı Sınav Soruları ile ÖSS Sorularının Bloom Taksonomisi'ne Göre Karşılaştırmalı Analizi(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ulum, H, &Taşkaya, S. M. (2019). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 107-118.
- Üner, S. (2010). IX. ve X. sınıf kimya ders kitaplarındaki ve kimya sınavlarındaki soruların Bloom taksonomisine göre analizi ve öğrencilerin bilişsel düzeyleriyle ilişkinin tespit edilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Vural, C. (2020). Son 10 yılda yapılan liselere giriş sınavlarında (SBS, TEOG ve LGS) yer alan Türkçe dersi sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi açısından değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Yakacı, D. (2016). TEOG sınavlarındaki matematik sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi ve öğretim programına göre değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yılmaz, A. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme sürecinde kullandıkları soruların Bloom Taksonomisine göre incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Zorluoğlu, S. L., Kızılaslan, A., & Sözbilir, M. (2016). Ortaöğretim kimya dersi öğretim programı kazanımlarının yapılandırılmış Bloom taksonomisine göre analizi ve değerlendirilmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 10(1).